

The International Scientific Association
“SCIENCE & GENESIS”
<http://science-genesis.com/>

“SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS 2015”

20 February 2015 in Vienna (Austria)

Vol 2

Vienna (Austria)
2015

ISBN 978-9-091566-13-8

The European Scientific and Practical Congress “**SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS 2015**”
Published by order of the Scientific Presidium of the Council of the International Scientific
Association “Science & Genesis”.

Scientific and practical edition: , Austria, 20 February 2015. Publishing Center of The International
Scientific Association “Science & Genesis”, Prague, Czech Republic, 2015, Volume 2, p. 214.

“SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS 2015” is a scientific edition, focused upon the academic perspec-
tives of science. While striving for a balance of theory and application, edition is ultimately dedicated
to developing theoretical constructs. Its strategies are to invite and encourage offerings from
various disciplines; to serve as a forum through which these may interact; and thus to expand frontiers
of knowledge in and contribute to the science. In this role, editions both structures and is structured by
the research efforts of a multidisciplinary community of scholars.

Benefits to authors

We also provide many author benefits, such as free PDFs, a liberal copyright policy, special discounts
on r publications and much more.

Please see our Guide for Authors for information on article submission. If you require any further
information or help, please visit our support pages: <http://http://science-genesis.com>

Theses of reports are presented in author’s edition as of international and national legislation on the
date of the Congress.

Published in author’s edition. Editorial department is not responsible for the contents.

Editorial opinion may be different from the views of the authors.

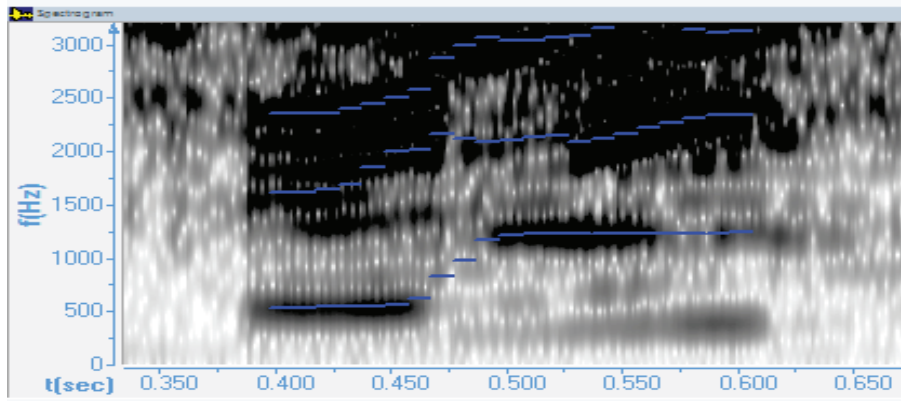
Please, request the editors’ permission to reproduce the content published in the journal.

ISBN 978-9-091566-13-8

9 789091 566138

© Authors, 2015

['f œ l i k]

Рис. 1. Спектрограммы нормативного и разговорного вариантов произношения слова «völlig»

Выявленные произносительные модификации гласных и согласных еще раз подтверждают то, что «наряду с кодифицированным нормой существует разговорно-бытовой литературный язык, который имеет свои закономерности вариативности единиц сегментного уровня в речевом дискурсе» [3, с. 95] и которая на данном этапе лингвистических исследований получила название литературно-разговорный язык.

Литература:

1. Акулов В. И., Соломатина Е. А. Административно-правовое регулирование государственной службы в Германии // Административное и муниципальное право. 2010. № 11. С. 10-17.
2. Великая Е. В. Просодия как фактор стилеобразования: автореф. дис. ... доктора филол. наук. Специальность: 10.02.04. – Германские языки / Е. В. Великая. – М.: Издательство МГУ, 2010. – 38 с.
3. Потапова Р. К. Произносительная вариативность немецкой речи // Вопросы языкознания. 2002. №6. С. 82-100.
4. DUDEN-6: Aussprachewörterbuch. 6. Aufl. Mannheim, 2005.
5. Hirsch-Kreinsen, Hartmut, Minssen, Heiner Lexikon der Arbeits- und Industriesoziology. Berlin, 2013.
6. König Werner. Dtv-Atlas. 16. Aufl., durchges. u. korr. Deutsche Sprache Verlag, 2007.

Тягло Л.В.

викладач

Державний заклад

«Дніпропетровська медична академія

Міністерства охорони здоров'я України»

Кафедра мовної підготовки

м. Дніпропетровськ, Україна

ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ МІКРОПОЛЕ «КЕРУВАННЯ КОСМІЧНОЮ РАКЕТОЮ»

Власне ракетно-космічна термінологія у словнику космічної лексики займає провідне місце. До неї належать терміноназви, що позначають космічні об'єкти (природні і штучні), космічні

літальні апарати та їх частини, космічні явища та процеси, а також включає в себе назви наземних служб слідкування за космічними польотами та назви професії космічної галузі, а також називає об'єкти та суб'єкти ракетно-космічної промисловості.

Українська ракетно-космічної термінологія пройшла складний шлях формування, який відзначається рядом типологічних рис і окреслює особливості її творення. У зв'язку з цим вивчення галузевої термінології дозволяє точніше і ґрунтовніше визначити функціональні можливості як окремої терміносистеми, так і її складових.

Сутність терміна науково обґрунтовує реальність термінологічних її полів (мікрополів) у структурі окремої галузевої термінології, оскільки об'єднання термінів у певні логіко-понятійні групи дозволяє глибше дослідити клас власне галузевих термінів як компонента термінологічної системи української мови, визначити сферу функціонування терміна чи термінологічного сполучення як вербального оформлення окремого поняття або складової циклу, споріднених понять (мікрополя).

Класифікуючи ракетно-космічну термінологію у функціональному аспекті, можна виділити кілька термінологічних мікрополів, що виражають функціонально-тематичний зміст термінології.

Окрему групу термінів становлять назви, що входять до термінологічного поля, яке можна назвати «облаштування керування ракетою». До нього належать лексеми, що позначають:

- назви теорій, служб, систем управління та керування;
- назви окремих механізмів керування;
- назви необхідних для керування умов.

Кожна з підгруп має своє термінологічне галузеве наповнення, отже, можна говорити, що основне термінологічне поле складається з трьох мікрополів, об'єднаних на основі спільного у функціональній семантиці.

Базовим словом, навколо якого формуються аналітичні терміноназви цього функціонального класу, є слово *керування*. При цьому термінологічне поле «облаштування керування ракетою» має у своєму складі велику кількість терміносполучень, базовим для яких є терміни загальнотехнічного характеру. Основною умовою входження таких термінологічних сполучень до аналізованої функціонально-тематичної групи є наявність у їх структурі компонента керування: *панель керування ліва, центр керування польотом, команда керування* тощо.

Терміносполучення *керування ракетою* визначає ракету як технічний комплекс, що піддається керуванню, здійснюваному людиною. Для ефективного керування існують механізми, системи, пристрої. Пов'язані з ними назви включаємо до аналізованого термінологічного поля.

Номен *керування* в термінології ракетно-космічної галузі утворює термінологічне гніздо, що включає 150 терміносполучень (за галузевим словником), які відображають об'єкт, характер і спосіб керування. Поряд із словосполученнями з базовим словом *керування* слід внести до термінологічного поля «облаштування керування ракетою» терміноназви з ключовим словом система, оскільки вони більш повно розкривають специфіку процесу керування: *система керування літальним апаратом, система керування ЛА (літальним апаратом) автоматична, система керування ЛА адаптивна, система керування літальним апаратом електро-дистанційна, система керування ракетою* та ін.

Термінологічне гніздо, що його формує термін *система*, включає до свого складу назви, які розрізняють пристрої для керування різними етапами руху літального апарата: *система керування польотом, система керування польотом комплексна, система керування стартом, система керування заходом на посадку (за командами з землі)* та ін.

До того ж, термінологія ракетно-космічної галузі включає ряд терміносполучень на позначення міні-систем керування: *система керування гвинтом, система керування кермовими поверхнями, система керування гальмами*. Отже, на відміну від терміноназв із ключовим словом керування,

терміноназви з базовим словом система позначають конструкторські рішення, завдяки яким можливий процес керування літальним апаратом на всіх етапах його роботи.

Аналізована функціонально-тематична група об’єднує терміни на позначення місця літального апарата на орбіті з моменту відриву від земної поверхні до часу повної зупинки після повернення на Землю.

Завдяки схожості параметрів польоту літальних апаратів авіаційної та ракетно-космічної галузей терміни цієї групи неможливо диференціювати за галузями і аналізувати, наприклад, як суто космічні без співвіднесення їх з відповідними авіаційними терміноназвами.

Основним терміном групи назв етапів руху літального апарата є назва основної фази такого руху. Ним виступає терміноназва *політ*, що має значення «переміщення предмета у повітрі» [1, 40]. «Російсько-українським словником наукової термінології» [3, 40] термін *політ* визначається як полігалузевий, як такий, що належить до астрономічної та технічної наукових термінологій. Велика кількість основних терміноназв астрономічної сфери належить до числа власне ракетно-космічної термінології, отже, можливе включення номена політ через посередництво астрономічної термінології. Прикладом такого підходу можуть бути включені до галузевого словника терміноназви *космічний політ*, *міжпланетний політ*. Використання атрибутів *космічний*, *міжпланетний* розширює параметри визначення польоту як руху в повітрі, виносить його за межі навколосемного простору.

Однак існує інший шлях входження назви *політ* до ракетно-космічної термінології. Сама галузь є технічною, отже, термінологія є технічною і вміщені в ній терміни є технічними за своєю суттю. Визначальну роль тут відіграє також близькість галузі до іншої технічної галузі – авіаційної, де політ є явищем технологічним. Подібність руху літальних апаратів у навколосемному та космічному просторах пояснює перенесення терміна з однієї технічної галузі в іншу з принциповим збереженням його значення.

Галузевий словник [2, 263-265] подає 155 терміносполучень із терміном-домінантою політ. Умовно їх можна поділити на 3 групи:

1) терміносполучення із ключовим словом політ, що належать до власне авіаційної термінології. Ці терміносполучення можна систематизувати у такий спосіб:

- за місцем польоту: *політ між шарами хмарності*, *політ над аеродромом*, *політ над морем*, *політ над гористою місцевістю*, *політ над хмарами* та ін.;

- за метою польоту: *політ рейсовий*, *політ чартерний*, *політ третім класом*, *політ експериментальний* та ін.;

- за способом польоту: *політ «на спині»*, *політ за прямолінійним маршрутом*, *політ прямолінійний горизонтальний* та ін.;

2) терміносполучення зі словом-домінантою політ, що однаковою мірою належать як до авіаційної, так і до ракетно-космічної термінологій. Належність терміносполучень двом термінологіям пояснюється малим ступенем термінологічної визначеності. Так, словосполучення *політ тривалий* показує досить значний час руху літального апарата, однак не пояснює його клас (літак, ракета, супутник тощо), що дозволяє віднести терміноназву до словника двох галузей. Різницю становить лише визначення параметрів тривалості польотів у цих галузях, адже тривалість авіаційного польоту не співвідносна з тривалістю руху в космічному просторі.

Виділяючи параметри термінологічного наповнення мікрополя «зліт літального апарата», можемо визначити відмінність у технологічному здійсненні цього процесу літальними апаратами, що належать до авіаційної та ракетно-космічної галузей. Для позначення моменту відриву літального апарата від земної поверхні і набору висоти авіаційна галузь використовує термін *зліт*, космічна, враховуючи специфіку обслуговування і руху космічних літальних апаратів – термін *старт* (лат. Start) – момент зльоту літального апарата космічного корабля [2, 857]. Галузевий словник [2, 376] фіксує 13 терміносполучень, що їх формує номен *старт* у значенні початку руху саме космічного корабля. Їх можна умовно поділити на декілька груп:

- за об'єктом зльоту: *старт ракети*;
- за напрямом стартування: *старт вертикальний, старт похилий, старт в (точно) східному напрямі*;
- за способом стартування: *старт повітряний, старт наземний, старт підводний, старт морський, старт шахтний (шахтовий)*;
- за місцем старту: *старт з Землі, старт з Місяця, старт з планети, старт з екватора*.

До мікрополя «посадка літального апарата» входять терміни на позначення моменту торкання літальним апаратом поверхні місця призначення: *приліт, прибуття, посадка, приземлення, приводнення, примісячення*. З наведених терміноназв лише останній належить до числа суто ракетно-космічних термінів, а всі інші поповнюють реєстр назв, спільних для авіаційної та ракетно-космічної термінології.

Терміни *приземлення, приводнення, примісячення* функціонують на позначення місця посадки космічного апарата:

- *приземлення* – на тверду земну поверхню;
- *приводнення* – на водну поверхню Землі;
- *примісячення* – на поверхню супутника Землі.

До мікрополя «власне політ літального апарата» включаються такі термінологічні сполучення зі словом-домінантою рух: *рух горизонтальний, рух геліоцентричний, рух по орбіті, рух у просторі, рух прямий, рух зворотній, рух по землі, рух висхідний* тощо, що семантично об'єднує етапи переміщення літального апарата у просторі.

Таким чином, терміносполучення на позначення систем, механізмів, умов об'єктів та суб'єктів керування, руху літальних апаратів утворюють великий за обсягом структурно розгалужений корпус терміноназв.

Література:

1. Пустовіт Л. О., Скопненко О. І., Сютя Г. М., Цимбалюк Т. В. Словник іншомовних слів. – К.: Довіра, 2000.
2. Російсько-український словник з авіаційної та ракетно-космічної техніки / За ред. Баранника Д. Х. і Пріснякова В. Ф. – Дніпропетровськ: Вид-во ДДУ, 1997.
3. Російсько-український словник наукової термінології. – К., 2000.